

BERÄTTELSE I ARGUMENTATION

OM EN NARRATIV RETORIK

Argumentation är mer än teser, skäl och premisser. Det är att utnyttja en texts alla resurser för att styrka en ståndpunkt. Då kan berättelser spela en viktig roll. I den här artikeln söker Lennart Hellspång ringa in deras betydelse. Hur fungerar de, hur bemöter man dem och vad har de för rationellt värde?

Av Lennart Hellspång

Som lärare i samhällskunskap var jag en gång med min klass på studiebesök i tingsrätten. En äldre man stod åtalad för vårdslöshet i trafiken. Genom ouppmärksamhet hade han krockat med en annan bil i en gatukorsning. Hans försvarsadvokat var ovanligt vältalig och höll sig inte snävt till själva kollisionen. Bland annat nämnde hon att den åtalade byggde fioler på fritiden. Och så berättade hon hur hans hobby hade utvecklats och vad den krävde av tålmod och precision.

Vad hade den här berättelsen med åtalet att göra? Ingenting och ett och annat. Vad advokaten ville visa med sin historia var nog inte bara att den åtalade var en fin och kultiverad människa. Hon ville också väcka en fråga: Var det troligt att någon med nog vaken hand och säker blick för att bygga fioler skulle slarva med bilen i ett gathörn? Men så sa hon inte direkt, även om man fick känslan att det var vad domstolen skulle tänka.

För tal och texter kan man skilja mellan olika

framställningsformer. Det rör sig om grundläggande metoder för att organisera deras innehåll. Ett förslag som bygger på hur delarna är sammanfogade är det här: 1) berättelse 2) beskrivning 3) utredning 4) argumentation. Typiska konjunktioner för de här fyra slagen är 1) 'sedan' (temporal) 2) 'och' (additiv) 3) 'ty' (kausal) 4) 'men' (adversativ).¹

En sådan uppställning kan ge ett intryck av att berättelser inte har något att göra med argumentation. Men så är det förstås inte. Det visar historien om violinbygget. Tillsammans med resonrande skäl ingick den i advokatens plädering för sin klient. I det följande ska vi se lite mer på vilka uppgifter berättelser kan ha i argumenterande framställningar.

Vilken nytta gör en berättelse i en argumentation?

Berättelser – lärare talar vi om narrationer med det tillhörande adjektivet *narrativ* – verkar ha två slags huvuduppgifter i en argumentation. De kan fungera 1) som motstycken till argument 2)

¹ Lennart Hellspång är lektor i svenska och retorik vid Södertörns högskola. Han är bland annat författare till boken "Konsten att tala" (1992) och (tillsammans med Per Ledin) "Vägar genom texten" (1997). Till den senare är en övningsbok under utgivning, "Metoder för brukstextanalys".

1 Hellspång & Ledin (1997), s.21-22.

som grunder för argument. Vi ska strax se vad (2) innebär men först dröja lite vid (1).

Studier av vardagssamtal visar att vi ofta berättar något för att hävda något. Påstår vi att någon är en snåljåp, så berättar vi kanske en historia om hur han betar sig för att visa att beskrivningen stämmer. Man kan naturligtvis diskutera om en sådan berättelse med en poäng eller *sens moral* verkligen motsvarar ett argument för slutsatsen. Kanske kräver man att det senare ska ha en viss form. Ett förslag är att det ska kunna sammanfattas som en proposition, alltså som ett sakpåstående. Och det går just aldrig för en berättelse. Hos den finns det något oreducerbart vindlande och förgrenat som skiljer den från en rak utsaga om hur något är eller borde vara. Medan det typiska argumentet är *konstaterande*, är en berättelse *gestaltande*.

Vi kan se en skillnad också på ett annat sätt. Som språklig signal för ett argument använder man ofta konjunktionen 'därför att'. Det går bra att säga något i stil med "Han är snål, därför att han alltid låter andra betala". Däremot låter det lite konstigt att säga "Han är snål, därför att det här hände när jag mötte honom senast". Och så berätta en historia.

Vill man alltså hävda att berättelser och argument har olika form, så får man nog ändå medge att de kan ha liknande funktioner. Ty också en berättelse kan stödja ett påstående. Vi kunde säga att den då motsvarar eller ersätter ett argument. Det påstående som berättelsen eller argumentet håller om ryggen kunde vi i båda fallen kalla för deras *tes*.

En poäng med berättelser är att de tillåter oss att hävda tesen indirekt, utan att ta bladet från munnen. Det kan vi visserligen göra med vanliga argument också, men det är lättare med berättelser. Eftersom de ofta har ett egenvärde, är det inte lika viktigt att tala om vad de syftar till. Det här kan vara en fördel om tesen är socialt känslig. Kanske vill vi berömma oss själva. Då kan vi berätta en historia som låter framskymta hur intelligenta, rådiga, hjälpsamma etc. vi är.

När den amerikanske språksociologen William Labov studerade muntliga berättelser i amerikanska ungdomsgäng,² så inkluderade han en 'slutsats' i deras normala form. Den konklusionen kan vi se som ett slags tes eller anspråk (engelska *claim*³), som berättelsen underbygger. Att legitimera till exempel skryt om gängets list och mod var kanske inte dess enda uppgift. Den kunde ju också duga som ren underhållning. Men som stöd för gängets självbild och normer fick historieberättandet ett värde för medlemmarnas sammanhållning.

En annan uppgift för berättelser i diskussioner och resonemang är att ligga under eller bakom vanliga argument, som en grund eller fond för dem. Det kan ske på två olika sätt. Det ena har att göra med argumentationens *legitimeringsfas*, när vi använder argumenten för att rättfärdiga tesen. Det andra rör argumentationens *upptäcktsfas*, när vi hittar på argumenten. De finns ju där inte från början utan vi måste tänka ut dem innan vi kan framföra dem.

1. I argumentationens legitimeringsfas kan vi säga att berättelsen gestaltar en *presupposition*⁴ eller giltighetsgrund för de framförda argumenten. Det handlar om ett förgivettagande, något som bidrar till att argumenten ter sig hållbara och relevanta för tesen. Antag att vi säger "Det är bra att studera, för då får man lättare intellektuellt stimulerande jobb." Då är presuppositionen att vi föredrar sådana yrken. Är det inte så faller argumentet. Det mister sin giltighetsgrund.

2. När en berättelse uppträder under en argumentations upptäcktsfas, när den som talar alljämt söker distinkta argument för sin mening, kan vi säga att den fungerar som en *prefiguration* av en argumentation i vardande. Det vill

2 Labov & Waletzky (1969).

3 Termen har fått fäste inom engelskspråkig argumentationsteori särskilt genom Stephen Toulmins banbrytande arbete *The Uses of Argument* (1958).

4 En presupposition liknar det Toulmin kallar för "warrant". Sigrell (2001) använder "berättigande skäl" eller "skäl" som svensk översättning, medan till exempel Jørgensen (1985) använder det danska "hjemmel".

säga ett föregripande, något som tecknar konturerna av argument som skulle kunna anas i berättelsen och som kan utvinnas ur den i en mer renodlad och uttrycklig form. Ofta har berättelsen båda funktionerna samtidigt. Den stödjer befintliga argument och är en fyndplats för nya.

Låt oss ta ett exempel på en berättelse som legitimerar ett argument. Antag att vi säger att en viss ekonomisk politik är bra, därför att den minskar statens lån från utlandet. Giltighetsgrunden här kunde ha formen av en berättelse: "Det var ett land med stora lån. Det gjorde att staten var fattig och maktlös. Den kunde inte hävda sig mot andra stater. Men så minskade den sina skulder. Då vann den både välmåga och respekt. Och det var bra för människorna i landet." Mot en sådan berättelse kan specifika argument ta spjörn. De kan till exempel peka på handlingar som för berättelsen framåt mot en positiv upplösning.

Vi ser lätt att den här berättelsen också kan fungera som en källa för argument. Så visar den på skäl för att det blir bra för ett land om man minskar skuldsättningen. Vi kan säga att den föregriper eller prefigurerar en argumentationsstruktur.⁵ Här har berättelsen alltså ett heuristiskt värde. En prefiguration är ett halvmedvetet eller omedvetet idéschema. Från det kan argument hämtas fram under den sökprocess som hör till retorikens inventio. Att 'upptäcka' eller 'uppfinna' ett argument innebär då att ett inslag i det tankekomplex som berättelsen föregriper förvandlas från en osedd logisk möjlighet till en utvecklingsbar föreställning, till exempel den föregivna maktlösheten som ett skäl att minska lånebördan.

Här följer två olika berättelser som kan fungera som antingen legitimerande eller heuristiska underlag för argument kring en lagstadgad arbetstidsförkortning. För dem som anser att en sådan förkortning skulle minska arbetslösheten

och de ekonomiska klyftorna kan följande typ av berättelse figurera som ett typmönster för resonemanget: "Det var en gång tio personer. Av dem hade åtta arbete och tjänade hyggligt, medan två gick utan och var fattiga. Då sänkte man arbetstiden för de åtta. Efter det behövde företaget mer arbetskraft. Därför anställde man de två arbetslösa. Genom det minskade både arbetslösheten och de ekonomiska skillnaderna."

Mot det kan man ställa ett helt annat scenario. Det ligger bakom ett resonemang som national-ekonomen Kaj Fölster utvecklar i en tidningsartikel. Där ser historien ut så här: "När arbetstiden sänktes för de åtta, rationaliserade företaget bort enklare arbetsuppgifter. Därför behövde man inte anställa de två arbetslösa. Samtidigt sänktes lönen för de sämst betalda av dem som var kvar – de gjorde ju inte skäl för så mycket som förr. De högst betalda fick däremot sina löner höjda. De hade nämligen oreglerad övertid och var därför extra värdefulla för företaget i det nya läget. Summan av alltihop blev att arbetslösheten förblev som den varit medan klyftorna ökade."⁶

Varför är en berättelse bra för att övertyga?

Berättelser är ofta effektiva inslag i en argumentation. Vi kan undra vad det är som ger dem deras övertygande kraft, vad som gör dem persuasiva?

I min bok *Konsten att tala*⁷ diskuterar jag det som är svårast i den persuasiva konsten, nämligen att få motparten att *ackomodera*, det vill säga att se något med andra ögon än tidigare. Det handlar alltså om att rucka på mer grundläggande ståndpunkter, att påverka 'positioner'.⁸ Ofta räcker inte vanliga argument för att åstadkomma detta.

Ett medel som jag nämner är 'erfarenhets-

5 Om hur också "rotmetaforer" kan fungera prefigurativt kan man läsa hos Nelson (1998), s.23.

6 Dagens Nyheter 17/10 1998

7 Hellspong (1992), kap. 11.

8 Termen är från Gilbert (1997), s. 105.

utvidgning'. Det kan naturligtvis ske 'på riktigt', med icke-retoriska medel, genom att den som ska ändra sin mening möter händelser i sitt eget liv som ger henne ett nytt perspektiv på det som saken gäller eller påverkar hennes sociala relationer. Hon får kanske kamrater i en grupp som hon tidigare stått helt främmande för. Men ett retoriskt substitut för verkliga erfarenheter kan vara starka och genomgripande upplevelser som en trovärdig och medryckande berättelse kan ge.

En berättelse kan vara åskådlig och konkret på ett helt annat sätt än ett naket argument. Därigenom kan den också finna en väg ner till undermedvetna och förrationella plan dit ett vanligt (propositionellt) argument inte når. På så sätt kan en berättelse förskjuta själva den position, den erfarenhetsbetingade utsiktspunkt, från vilken vi betraktar en fråga. I sin tur kan det öppna oss för argument som vi inte skulle vara mottagliga för annars. Så hävdar de amerikanska forskarna Farber & Sherry att vårt 'mind-set', våra grundläggande trosföreställningar och djupaste åsikter, snarare förändras genom omedvetna och irrationella processer än genom rationella argument.⁹

En berättelse förmedlar ofta en känsla, och den utgår nästan alltid från någon form av värdering. Det gör att den inte bara vädjar till förnuftet i snäv mening utan till vidare delar av vårt psyke. Också det gör att en berättelse kan påverka oss med en djupare kraft än ett vanligt argument. Eller rättare sagt: ett av de starkaste sätten att ladda ett argument med patos är att utforma det som en gripande berättelse.

Vill man vara betänksam mot berättelser kan man säga att de lättare slinker igenom de kritiska spärrarna i vårt vakande förnuft. En kraftfull berättelse lockar inte till invändningar på samma sätt som ett direkt argument. Det gäller särskilt om dess slutsatser är underförstådda. Då kan det hända att vi godtar tesen utan att ens vara medvetna om att vi har gjort det. Resultatet kan bli att vi ändrar åsikt på en avgörande punkt utan att ha

granskat den nya uppfattningen i ljuset av vår tidigare mening.

Hur en berättelse kan sprida ett omstritt budskap utan att säga det öppet visar den här tidningsrecensionen av en ungdomsbok. Den är skriven av Kent Hägglund och handlar om Eric Campbells *Elefantguld*:

Jag delar Eric Campbells hat mot dem som slaktar utrotningshotade djur. Men jag skräms av hans förakt för Tanzania. Samtliga tulltjänstemän är korrumperade, svartarbets-hajar dominerar marknaden helt, staten är inkompetent. Här anas ett outtalat budskap: Om kloka vita män från USA och England fick ta över styrelsen skulle de snabbt ordna allt till det bästa.¹⁰

Eftersom slutsatsen är underförstådd och inlagrad i själva historien kan läsaren ta intryck av den utan att syna den i sömmarna.

Bara sällan lånar sig en berättelse till en enkel och rak slutsats – även om recensenten ovan har funnit en sådan. Finns det en poäng, är den ofta vag, komplex och mångtydig. Av det skälet blir det lättare för oss att ge avkall på kravet att våra föreställningar om världen ska bilda ett motsägelsefritt system, när de förmedlas till oss av berättelser än när de bärs upp av vanliga argument. Därför kan slutsatser få gehör som en berättelse inbjuder till, även om de går stick i stäv med vad vi annars tänker. Också det kan bidra till berättelsers effektivitet som medel för åsiktpåverkan.

Om vi ska sammanfatta vad det är som gör berättelser verkningsfulla för att övertyga, så kunde vi säga: 1) De fungerar som erfarenhetsutvidgare. 2) De väcker inte invändningar på samma sätt som vanliga argument. Inte minst gäller det därför att berättelser snarare visar än påstår hur något är. 3) De är öppna för olika tolkningar. Det gör dem lättare att foga in i en mottagares befintliga tankesamar än vanliga argument.

9 Farber & Sherry (1990).

10 Dagens Nyheter 17/10 1998.

Hur invänder man mot berättelser?

Vi har sagt att det kan vara svårare att invända mot en berättelse än mot ett argument i påståendeform. Men det går naturligtvis. Jag ska peka på tre sätt att försvaga dess persuasiva verkan: 1) att peka på inkohenser, att den inte hänger ihop 2) att ge en alternativ berättelse 3) att uppmärksamma det konstruktiva draget. I samtliga fall handlar det om att rubba berättelsens trovärdighet.

En förutsättning för att vi ska godta en berättelse med realistiska anspråk är nämligen att vi finner den trovärdig. Att en berättelse är trovärdig utifrån sin egen struktur (och inte bara därför att vi blint litar på berättaren) innebär att den ter sig sannolik – att den liknar det som vi uppfattar som sant och verkligt. Men att en berättelse verkar sannolik är förstas ingen garanti för att den är sann. Och lika lite gäller motsatsen. Det finns många historier om personer som råkat ut för något otroligt och inte kan bli trodda, därför att deras sannfärdiga redogörelser inte verkar sannolika för lyssnare i deras omgivning.

En viktig förutsättning för att en berättelse ska te sig sannolik är att den är koherent. Det är ett slags inre kriterium på sanning: att berättelsens delar hänger ihop på ett sätt som svarar mot vår föreställning om hur världen brukar fungera. I sin tur är de här idéerna om verklighetens struktur närda av tidigare berättelser som vi mött. De ger sig inte av sig själva. Det gör att koherens i högsta grad är ett intertextuellt begrepp. Det är förankrat i en texttradition och beror av samspelen med andra texter.

Ett sätt att undergräva tilliten till en berättelse är därför att visa att den inte hänger ihop. Det är vad som kan ske inför rätta, när man vill ifrågasätta ett vittnesmål eller den åtalades redogörelse för sina förehavanden. Då kan man påtala motsägelser i berättelsen men också att den har obegripliga luckor, omkastningar eller inslag

som utmanar vår syn på det normala. Det här är ett juridiskt problem för exempelvis våldtäktsoffer.¹¹ Chockupplevelsen ger dem ofta en osammanhängande och fragmentariserad bild av det som skett. Det gör det svårt för dem att prestera den koherenta berättelse som trovärdigheten kräver.

Ett annat sätt att så tvivel är att ge en alternativ berättelse som de kända fakta också kan fogas in i. Det berövar den första framställningen den självklarhet som den annars kunde få i kraft av sitt inre sammanhang. Också den metoden är viktig i juridiska processer. För en försvarsadvokat kan det till exempel räcka att visa att en berättelse som friar den anklagade återger ett möjligt händelseförlopp, även om det ter sig mindre troligt än åklagarens version.

Ett tredje och mer sofistikerat sätt att underminera tilliten till en viss berättelse är att peka på det konstruktiva draget i *alla* berättelser. Ingen är en enkel spegelbild av verkligheten. Alla förutsätter de en rad val från berättarens sida. Först och främst gäller det själva berättarperspektivet, som bestämmer hur det återgivna ska avgränsas från det som inte hör till historien utan ligger utanför den, och från vilken sida och på vilket avstånd vi ser det som skett och vad som hör till förgrunden eller hamnar i bakgrunden. Men valet gäller också beskrivningssystemet, den språkliga koden, som avgör hur innehållet tar gestalt i begreppsliga kategorier. Och valet gäller vidare de tankemodeller som bär upp berättelsen och som drar trådarna mellan dess olika delar etc. Varje tilldragelse kan återges på otaliga sätt. I någon mån kan alla göra anspråk på 'sanning'.

I alla berättelser finns det alltså ett subjektivt och värderande drag. Ingen berättelse är fri från förutfattad mening och tendens, ty en betraktares perspektiv har alltid en utgångspunkt och en riktning. Därför är en berättelse en retorisk handling. Och det betyder att den aldrig kan ses som det slutgiltiga ordet om något som inträffat.

¹¹ Se Weisberg (1990), s.69.

Berättelser, koherens och rationalitet

Argumentation handlar som bekant inte bara om att övertyga andra eller vinna åsiktsstrider. Det handlar också om att utveckla kunskap och lösa problem. Kanske är förmågan att argumentera, att väga för och emot, den viktigaste ingrediensen i människans förnuft och det drag som tydligast skiljer henne från djuren. Konsten att argumentera är alltså en oundgänglig del av vår rationalitet. Gäller det också för konsten att berätta?

Delvis har vi varit inne på den frågan redan, genom att betona berättandets roll för vårt argumenterande. Men vi kan också se på saken från en lite annan utgångspunkt. Sedan skrivkonstens införande är texter vår viktigaste form för artikulerad kunskap. Vårt vetande tar gestalt i texter och präglas av deras strukturer. Mycket schematisk kan vi här se en 'utveckling' från enklare till mer komplicerade texttyper. Vi skulle kunna använda tre genrebeteckningar för att markera stationerna på berättandets väg: 1) annal 2) krönika 3) berättelse. Till det kommer en fjärde huvudtyp som står för utredande och argumenterade framställningar, för att behandla frågor i en härledande eller resonerande form. Vi kan kalla den för 4) diskurs.

(1) – (3) bildar en utvecklingslinje, som framför allt gäller för historieskrivandet men också allmänt för sättet att representera händelseförlopp. Annalen är bara en lista över skeenden i tidsföljd. Med krönikan växer ett sammanhängande berättande fram, med enkla orsak-relationer men utan avrundning och kritisk reflektion. Det får vi först i den mogna berättelsen.¹²

De här tre framställningsformerna står för en ökande koherens. Med vårt nutida synsätt ger oss berättelsen ett fastare och rikare sätt att konstruera vår kunskap om verklighetens skeenden. På så sätt blir den ett viktigare och fulltonigare

instrument för vår rationalitet än de två föregående.

Här måste vi understryka det 'konstruktiva' draget hos en berättelse.¹³ Att den också representerar ett objektiva framsteg i realistisk verklighetspegling är inte givet. Ser vi på det typiska sättet att återge händelser i en berättande form, så kunde vi tala om en bearbetning mot större koherens. Genom den förvandlas livets disparata tilldragelser till sammanhängande historier med en röd tråd och ett övergripande meningsinnehåll. På så sätt ligger också berättandet i linje med den allmänna tendensen hos vår kunskapssträvan: att skapa en ordning i världen omkring oss. Parentetiskt kan vi inskjuta att inom diktningen har smaken för fastare eller lösare flätade historier växlat med det litterära modet. I den moderna litteraturen finns en dragning till det öppna, fragmentariskt oavslutade och mångtydiga. Men koherensens intertextuella prägel gör att det även här utvecklas konventioner som för en initierad läsare skapar ett meningsbärande sammanhang också åt de mest nyckfulla berättelser. Även luckan och brottet kan institutionaliseras som kompositionsformer.

För den moderna vetenskap som växte fram på 1600-talet var emellertid ingen av de kronologiska textformerna ett passande medel för giltig kunskap. Alla var nämligen avsedda som redogörelser för enskilda händelser. Men den moderna vetenskapens kunskapsideal var den allmänna och tidlösa principen. Och den framställs bäst i diskursens form.

Det här kom efterhand att leda till att också historieskrivningen började tvivla på berättelsen som vetenskapligt användbar. Vi fick en historiografi som sökte undertrycka sin narrativa natur.

Så är det knappast längre. Berättelsen är åter

13 "Perhaps the best quick summary of this point comes in Hayden White's explanation that the world does not just 'present itself to perception in the form of well-made stories, with central subjects, proper beginnings, middles, and ends'. Someone must create a narrative or story based upon modes of perception and presupposition that are value laden" (Ferguson (1996), s. 249).

12 Se till exempel White (1973); Holmgaard (1998).

godtagen som den naturliga formen för historisk kunskap. Och medan diskursen tidigare trängde in på berättelsens domäner sker nu en motsatt rörelse: berättelser blir vanligare på områden som förr var förbehållna diskursiva texter. Samtidigt upptäcker man berättande element i eller bakom sådant som tidigare setts som ren diskurs.

De ovan nämnda Farber & Sherry noterar hur 'legal scholars' inom den 'postmoderna' juridiken använder sig av berättelser om bland annat sina egna erfarenheter i sin vetenskapliga diskurs. Att man tillåter sig att berätta också i vetenskapliga sammanhang kan bero på ett starkare medvetande om att även den vetenskapliga diskursen arbetar persuasivt och är beroende av att övertyga för att bli bekräftad. Och berättelser har traditionellt fungerat som effektiva redskap för att övertyga. Därför är de så viktiga inom retoriken.

Kanske har detta postmoderna grepp också att göra med en försvagning av den strikta gränsdragningen mellan forskningsrönens upptäcktskontext och deras legitimeringskontext. Tidigare har berättelser bara godtagits inom den förra, som redogörelser för vägen till målet. Men nu ser vi tydligare att också legitimeringen kan ha en narrativ förankring. Vilken den är beror på upptäcktskontextens historiska betingelser.

Klarast märker vi det när det gäller äldre vetenskap.¹⁴

Intressant nog sammanfaller uppvärderingen av berättelsen med en ökad uppskattning av argumentationen som kunskapsökande diskursform i förhållande till deduktionen, den logiska härledning som brukar förknippas med naturvetenskapens framställningssätt men som har varit ett ideal också inom samhällsvetenskapen.¹⁵ Här finns något som förenar. I motsats till deduktion representerar både argumentation och berättelse *öppna* kunskapsformer i den meningen att det alltid går att tänka sig alternativ. I dem träder därför det retoriska i kunskapen tydligt fram – funktionella val som knyter den till historiska aktörer med särskilda syften.

Att berättelsen dessutom kan verka inom argumentationens ram visar ännu tydligare hur nära förbundna de två framställningssätten är som representanter för en kunskap som söker sig framåt utan fasta förutsättningar och garanterade sanningsanspråk. Det är en rörelse som sker på många slingrande vägar, i en öppen och vid terräng där olika historier och olika skäl hela tiden bryter sig mot varandra.

14 Jämför Fleck (1997).

15 Se till exempel Nelson (1998).

Litteratur:

- Farber, Daniel A. & Suzanne Sherry (1996): "Legal storytelling and Constitutional Law", i: Brooks & Gerwitz (red.): *Law's Stories. Narrative and Rhetoric in the Law*. Yale University Press, New Haven, s. 37-53.
- Ferguson, Robert A. (1996): "Untold Stories in the Law", i: Brooks & Gerwitz (red.): *Law's Stories. Narrative and Rhetoric in the Law*. Yale University Press, New Haven, s. 84-98 & 249-252.
- Fleck, Ludwig (1997 [1935]): *Uppkomsten och utvecklingen av ett vetenskapligt faktum. Inledning till läran om tankestil och tankekollektiv*. Symposion, Lund.
- Gilbert, Michael A. (1997): *Coalescent Argumentation*. Lawrence Erlbaum, New Jersey.
- Hellspong, Lennart (1992): *Konsten att tala. Handbok i praktisk retorik*. Studentlitteratur, Lund.
- Hellspong, Lennart & Per Ledin (1997): *Vägar genom texten*. Studentlitteratur, Lund.
- Holmgaard, Jørgen (1998): *Teoriens topik*. Medusa, Aalborg.
- Jørgensen, Charlotte (1985): "Toulmins argumentationsteori", i Rørbech & Skyum-Nielsen (red.): *Retorisk Festschrift*. Dafolo, København, s. 200-215.
- Labov, W. & Waletzky, J. (1967). "Narrative Analysis". i: J. Helm (red.) *Essays on the Verbal and Visual Arts*. University of Washington Press, Seattle, s. 12-44.
- Nelson, John S. (1998): *Tropes of Politics. Science, Theory, Action*. The University of Wisconsin Press, Madison.
- Sigrell, Anders (2001 [under utgivning]): *Att övertyga mellan raderna*.
- Toulmin, Stephen (1958): *The Uses of Argument*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Weisberg, Robert (1996): "Proclaiming Trials as Narratives: Premises and Pretenses", i: Brooks & Gerwitz (red.): *Law's Stories. Narrative and Rhetoric in the Law*. Yale University Press, New Haven, s. 61-83
- White, Hayden (1973): *Metahistory. The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*. Johns Hopkins University Press, Baltimore.
-